Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta

18.2.2022

Lausunto valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta VNS 10/2021

Kansalaisjärjestön ihmisoikeussäätiö (KIOS sr) tukee ja edistää kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ihmisoikeustyötä paikallisten aloitteiden pohjalta. KIOS rahoittaa kehittyvien maiden ihmisoikeusjärjestöjä ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan esim. YK:n ihmisoikeusneuvostossa käsiteltävissä asioissa. Työn keskiössä on syrjittyjen ja kaikkein haavoittuvaisimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien edistäminen. Maantieteellisesti KIOSin työ fokusoituu Itä-Afrikkaan ja Etelä-Aasiaan.

KIOS kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta ja lausuu seuraavaa:

Yleiset huomiot

KIOS pitää erittäin myönteisenä sitä, että ihmisoikeuselonteko tehdään säännöllisin väliajoin ja, että selonteon pohjana on **ihmisoikeusperustainen ajattelu**. Selonteko nostaa hyvin esille sen, että koko ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ohjaa ihmisoikeusperustainen ajattelu. KIOS pitää myös erittäin myönteisenä, että Suomen kansainvälisen ihmisoikeustoiminnan erityinen painopiste on puolustaa ja edistää yhdenvertaisuutta, syrjityimpien väestöryhmien oikeuksia sekä sukupuolten tasa-arvoa. Selonteossa nostetaan myös hyvin esille se, että **oikeusvaltioperiaate, demokratia sekä perus- ja ihmisoikeudet** ovat kiinteässä keskinäisessä yhteydessä toisiinsa.

Selonteossa käydään varsin kattavasti ja monet näkökulmat huomioiden läpi ihmisoikeuspolitiikan eri osa-alueita ja tavoitteita. Eri osa-alueiden hyvin eriytetyn tarkastelun vuoksi on kuitenkin vaikea arvioida miten toisiinsa linkittyneet asiat ja ilmiöt tullaan huomioimaan konkreettisessa työssä. Lisäksi selonteon tavoitteet ovat varsin yleisellä tasolla ja olisivat kaivanneet monessa kohtaa lisää konkretiaa.

Selonteon yleisen tason tavoitteet ovat hyvät, mutta niiden saavuttaminen vaatii riittäviä henkilöresursseja ja ihmisoikeusasiantuntemuksen merkittävää vahvistamista. Näitä ei ole selonteossa riittävästi huomioitu.

KIOS Foundation
tel: +358 40 952 7919
email: kios@kios.fi
Lintulahdenkatu 10,
FI-00500 Helsinki, Finland
www.kios.fi

Toimintaympäristö: perus- ja ihmisoikeudet muuttuvassa maailmassa

Selonteko nostaa hyvin esille muuttuvaan toimintaympäristöön liittyvät yleiset trendit ja haasteet. Nämä samat trendit ja haasteet näkyvät KIOSin toiminta-alueilla ja tukemiemme järjestöjen työssä. Kansalaistoimintaa ja sananvapautta rajoitetaan erityisesti autoritaarisesti johdetuissa valtiossa, joissa myös ihmisoikeuspuolustajat kohtaavat vakavaa häirintää ja ovat vaarassa joutua perusteettomasti pidätetyiksi, väkivallan kohteeksi tai tahdonvastaisesti kadonneeksi.

Autoritaariset maat pyrkivät myös kyseenalaistamaan ihmisoikeusvelvoitteita ja tekevät niistä uusia tulkintoja, joissa usein korostetaan yhden väestöryhmän oikeuksia ja kyseenalaistetaan naisten oikeuksien ja vähemmistöjen oikeuksien merkitystä.

Kansalaisyhteiskunnan merkitys - tuki ihmisoikeuspuolustajien toiminnalle

KIOS pitää myönteisenä, että selonteossa nähdään kansalaisyhteiskunnalla olevan yhä kasvava merkitys perus- ja ihmisoikeuksien täytäntöönpanon valvonnassa ja edistämisessä. Ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan rooli ihmisoikeuksien edistäjänä tuodaan myös hyvin esille. Se minkälaista suoraa rahallista tukea on tarkoitus antaa ja mitä **konkreettista tukea ihmisoikeuspuolustajille** aiotaan tarjota esimerkiksi hätätilanteissa ei kuitenkaan tule riittävästi esille.

KIOS pitää hyvin myönteisenä sitä, että vuonna 2014 julkaistut Suomen ulkoasianhallinnon **ihmisoikeuspuolustaja suuntaviivat** päivitetään ja, että Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukuntaa on kuultu tässä prosessissa. Selonteossa viitaan erilliseen riippumattomaan selvitykseen, jonka suositusten pohjalta suuntaviivat päivitetään. Selontekoon olisi voinut nostaa selvityksen keskeiset suositukset sekä kertoa minkälaista parannusta uudistustyöllä erityisesti tavoitellaan.

Selonteossa tuodaan hyvin esille miten erityisesti naisihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvat uhat ja väkivalta ovat viime vuosina lisääntyneet. Selonteossa esille eivät nouse muut globaalisti suurempaa uhkaa kohtaavat ihmisoikeuspuolustajat kuten ympäristönpuolustajat sekä erilaisiin marginalisoituihin vähemmistöihin kuuluvat ihmisoikeuspuolustajat kuten sateenkaari-ihmiset ja alkuperäiskansoihin ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ihmisoikeuspuolustajat.

Ihmisoikeuspuolustajia koskevassa osiossa viitaan digitaalisiin uhkiin ja mahdollisuuksiin, mutta ihmisoikeuspuolustajista ei ole mainintaa selonteon siinä osiossa, joka keskittyy perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen digitalisaatiossa ja tiedonvälityksessä. Selonteon perusteella jää epäselväksi miten Suomi huomioi **ihmisoikeuspuolustajien turvallisuuden digiympäristössä** ja miten Suomi konkreettisesti tukee ihmisoikeuspuolustajia digitalisaatioon ja tiedonvälitykseen liittyvissä haasteissa. Näitä haasteita ovat mm. lisääntynyt valtiollinen seuranta, vakoilu ja häirintä.

KIOS pitää myönteisenä sitä, että selonteossa nostetaan esille **turvakaupunkijärjestelmät**. Ihmisoikeuspuolustajien hartain toive on yleensä se, että he voivat jatkaa työtään omassa maassaan. Välittömän uhan kohdatessa he pyrkivät tämän vuoksi hakemaan turvaa ensisijaisesti kotimaansa läheltä. On kuitenkin tilanteita, joissa lähialueille siirtyminen ei ole mahdollista ja niissä tapauksissa mahdollisuus väliaikaiseen oleskeluun Suomessa voisi olla merkittävä tuki monelle ihmisoikeuspuolustajille. Joissakin Euroopan maissa väliaikaiseen oleskeluun sisältyy myös mahdollisuus opiskella tai osallistua intensiivikursseille, jolloin turvaa hakeva ihmisoikeuspuolustaja saa väliaikaisen suojan lisäksi myös mahdollisuuden kasvattaa omaa osaamistaan. Tällainen järjestely on myös perusteltua turvallisuuden kannalta, koska kutsu opiskelemaan tai opiskelustipendi ulkomailla järjestettävälle kurssille on sellainen syy poistua maasta, jonka oman maan viranomaiset useimmiten hyväksyvät. Turvakaupunkijärjestelmien toteutuminen vaatii myös sen, että Suomen viisumijärjestelmää kehitetään nykyistä joustavammaksi.

Kunnioittavasti,

Kim Remitz

Toiminnanjohtaja, Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö

Lisätietoja antaa

Katja Ilppola, asiantuntija, Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö

katja@kios.fi, +358 40 952 7920